یاسای وەزارەتی دارایی و ئابووریی هەرێمی کوردستانی عێراق

بەناوی خوای بەخشندەو میهرەبان
بەناوی گەلەوە
ئەنجوومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق
ژمارەی بڕیار:٣٩
مێژووی بڕیار:٢٣/١١/١٩٩٢ز
٢٩/گەلاڕێزان/٢٦٩٢ک

«بڕیار»

بەپێ ی حوکمەکانی بڕگەی(١) لەمادده(٥٦)ی یاسای ژمارە(١)ی ساڵی١٩٩٢وپێشنیازی وەزیری دارایی وئابووری وبڕیار لەسەردانی ئەنجوومەنی وەزیران، ئەنجوومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق لەدانیشتنی ڕۆژی ٢٣/١١/١٩٩٢ دا بڕیاری دەرکردنی ئەم یاسایەی دا.

یاسای ژمارە(١٣)ی ساڵی ١٩٩٢
یاسای وەزارەتی دارایی و ئابووریی هەرێمی کوردستانی عێراق

ماددەی یەکەم:

مەبەست لەم ووشانەی خوارەوە بۆ خواستەکانی ئەم یاسایە مانای تەنیشتیانە:
١- هەرێم: هەرێمی کوردستانی عێراق.
٢- وەزارەت: وەزارەتی دارایی وئابووری هەرێم.
٣- وەزیر: وەزیری دارایی وئابووری هەرێم.
٤- بریکار: بریکاری وەزارەتی دارایی وئابووری هەرێم.
٥- ئەنجوومەن: ئەنجوومەنی ڕاوێژکاری وەزارەتی دارایی وئابووریی هەرێم.

ماددەی دووەم:

ئامانجی وەزارەت دانانی بنچینە گشتی یەکانی بەڕێوەبردن وڕێکخستنی سەرچاوەکانی دارایی وئابووری یەو چاودێری کردنی ساغلەمیی هەڵسووڕاندنیان وبەدیهێنانی بەکارخستنیان بەباشترین شێوەودانانی مووچەی گشتیی هەرێم وجێبەجێ کردنی درێژەی پرۆگرامەکانی بازرگانی دەرەوە وناوەوە پشتگیری کردنی کەل وپەلە بنچینەیی یەکانی کۆمەڵگاو ڕێکخستنی کەرتی تایبەتی وتێکەڵاو بۆ هاندانی«مدخرات»ی نیشتمانی و«استثمار»ی بیانی ولە چوارچێوەی سیاسەتی دارایی وئابووری ونەخشەکانی گەشەپێدانی هەرێمدا.

ماددەی سێ یەم:

مەڵبەندی وەزارەت لەمانە پێک دێ:

یەکەم: وەزیر: سەرۆکی باڵای وەزارەتەو بەرپرسیارە لە رێنوێنی کردنیدا لەکارەکانیدا وسەرپەرشتی وچاودێری کردنی چالاکی یەکانی ولەویشەوە ئەو بریارو فەرمان ورێنمایی یانە وهەرشتێک پەیوەندیی بە ئەرکەکانی وەزارەت و دام ودەزگاکانی وگشت کاروبارە ئیداری و دارایی ورێک وپێکی یەوە هەیە دەردەچن لەچوارچێوەی یاساو پەیرەودو رێنمایی یەکار پێکراوەکاندا ولەبەرامبەر ئەنجوومەنی و ەزیراندا بەو سیفەتەی ئەندامێکی هاوبەشێتی بەرپرسیارە وبۆی هەیە هەندێ لەدەسەلاتەکانی بەبریکار یا بەرێوەبەرە گشتی یەکان یا هەر یەکێ کە پەسندی بکا بسپێرێ.

دووەم: نووسینگەی وەزیر: مووچە خۆرێک بەپلەی بەرێوەبەر لەکارمەندان و لێهاتووان سەرۆکایەتیی دەکا وئەو ئەرکانە بەجێ دێنێ کەوەزیر پێ یانی دەسپێرێ بەرپرسیار دەبێت لە رێکخستن وپاراستنی دەفتەروئەوراقە تایبەتی یەکانی وەزیر وچەند مووچەخۆرێکیش یاریدەی دەدەن.

سێ یەم: لقی بانقی ناوەندی لەهەرێمدا: راستەوخۆ بە وەزیرەوە دەبەسترێتەوە وسیاسەتی دراوو(صیرفه) دادەنێ وسەرپەرشتی و چاودێریی بانقەکانی ناو هەرێم ونووسینگەی کۆمپانیاکانی دابینکردن«تأمین» لەرووی هونەری وئیدارییەوە دەکا ومووچەخۆرێک بەپلەی بەرێوەبەری گشتی سەرۆکایەتی دەکا.

چوارەم: بریکاری وەزارەت: ئەو ئەرکانە بەجێ دێنێ کە وەزیر پێ یانی دەسپێرێ.

پێنجەم: نووسینگەی بریکاری وەزارەت: مووچەخۆرێک بە پلەی بەرێوەبەر لەکارمەندان ولێهاتووان سەرۆکایەتیی دەکا وئەو ئەرکانە بەجێ دێنێ کە بریکار پێیانی دەسپێرێ.

شەشەم: کۆمپیوتەر: مووچەخۆرێک بەپلەی بەرێوەبەر لەو لێهاتووان سەرۆکایەتیی دەکا و راستەوخۆ بە بریکاری وەزارەتەوە دەبەسترێتەوە.

حەوتەم: بەرێوەبەرایەتی چاودێریی بازارەکان: فەرمانبەرێکی بەتواناو لێهاتوو بەپلەی بەرێوەبەر سەرۆکایەتی دەکات و راستەوخۆ بەبریکاری وەزارەت دەبەسترێتەوە.

هەشتەم: ئەنجوومەن:

أ- ئەنجوومەنێکی راوێژکاری لە وەزارەتدا بەسەرۆکایەتی وەزیر پێکدێ وئەمانەش ئەندامی دەبن:

١- بریکاری وەزارەت ئەندام

٢- بەڕێوەبەرە گشتییەکانی وەزارەت ئەندام
٣- بەڕێوەبەری لقی بانقی ناوەندی هەرێم ئەندام
٤- هەر کارمەند وپسپۆڕێک لەناو وەزارەت و دەرەوەی دا کە وەزیر دەیەوێ بەشێوەیەکی هەمیشەیی یا کاتی سوودیان لێ ببینرێ ئەندام.

ب- ئەنجوومەن لە نەخشەی گشتیی وەزارەتدا دەکۆڵێتەوە وبڕیاری لەسەر دەداو بەدوای جێبەجێ کردنیدا دەچێ وپێشنیازی سیاسەتی دارایی وەزارەت دەکا ولەو ڕاپۆرتە دەوری یانە دەکۆڵێتەوە کە بەڕێوەبەرێتیی گشتیی نەخشەدانان وبەدواداچوون سەبارەت بەوەزارەت ئامادەی دەکا و لەوکۆسپانە دەکۆڵێتەوە کە ڕێگە بەکارەکانی وەزارەت دەگرن وچارەسەری عەمەلی یان بۆ دادەنێ ولەو پرۆژەی یاساو پەیرەو ورێنمایی یانەش دەکۆڵێتەوە کە پەیوەندی یان بەکارەکانی وەزارەتەوە هەیە وهەروەها بیروڕای سەبارەت بەهەر کێشەیەک دەردەبڕێ کە وەزیر دەیخاتە بەردەمی.

نۆیەم: بەڕێوەبەرێتی یەگشتی یەکان: بەڕێوەبەرێتی گشتی یەکان ئەمانەن:

١- بەڕێوەبەرێتی گشتیی دارایی کەئەمانەی پێوە دەبەسترێتەوە:

أ- بەڕێوەبەرێتیی مووچە.
ب- بەڕێوەبەرێتیی ژمێریاری.
ج- بەڕێوەبەرێتیی میلاک وخزمەت.
د- بەڕێوەبەرێتیی مەسرەف وکاروباری دارایی.
هـ- بەڕێوەبەرێتیی چاودێری وپشکنینی دارایی.

٢-بەڕێوەبەرێتیی گشتیی دەسکەوت کە ئەمانەی پێوە دەبەسترێتەوە:

أ - بەڕێوەبەرێتیی باج.
ب- بەڕێوەبەرێتیی گومرگ.
ج - بەڕێوەبەرێتیی موڵک.

د - بەڕێوەبەرێتیی گشتیی بازرگانی کە ئەمانەی پێوە دەبەسترێتەوە:

أ - بەڕێوەبەرێتیی بازرگانیی ناوخۆ.
ب- بەڕێوەبەرێتیی بازرگانی دەرەوە.
ج- بەڕێوەبەرێتیی تۆمار کردنی کۆمپانیا.
د - بەڕێوەبەرێتیی چاودێری کردنی بازار.

٤- بەڕێوەبەرێتیی گشتیی دیوان کە ئەمانەی پێوە دەبەسترێتەوە:

أ - بەڕێوەبەرێتیی کاروباری یاسایی.
ب- بەڕێوەبەرێتیی ئیدارەو کاروباری کەسان.
ج- بەڕێوەبەرێتیی ژمێریاری وپێداچوونەوە.

٥- بەڕێوەبەرێتیی گشتیی خانەنشینیی هەرێم کەبەڕێوەبەرێتی یەکانی خانەنشینی پارێزگاکانی هەرێمی پێوە دەبەسترێتەوە.
٦- بەڕێوەبەرێتیی گشتیی نەخشەدانان وبەدواداچوون.

ماددەی چوارەم:

یەکەم: ئەرک وتایبەتکاری یەکانی دام ودەزگاکانی وەزارەت بەپێرەوێک دیاری دەکرێ.

دووەم: وەزیر بۆی هەیە بەپێ ی پێویست بەرێوەبەرێتی وبەش ولقی نوێ پێکبێنێ یا بیانخاتە پاڵ یەکتر.

ماددەی پێنجەم:

دەبێ وەزیرە پەیوەندارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن.

ماددەی شەشەم:

ئەم یاسایە لە رۆژی بڵاوکردنەوەیەوە لەرۆژنامەی رەسمیدا کاری پێدەکرێ.

نەژاد احمد عزیز ئاغا

و/سەرۆکی ئەنجوومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق

«هۆیەکانی دەرکردنی ئەم یاسایە»

لەبەر ئەوەی بنیادی ژێرەوەی ئابووریی کوردستانی عێراق وێران کراوەو میکانیزمی بەرهەمهێنان تیایدا لە لایەن رژێمەیەک لەدوای یەکەکانەوە کە دوایینیان رژێمی ئێستایە تێک شکێنراوە و بەمەبەستی بنیاتنانەوەی ئابووری کوردستان وگەشەپێکردنی وریکخستنی پارەوپوولی هەرێم وچاودێری کردنی ساغڵەمیی هەڵسوراندنی وبەدیهێنانی باشترین شێوە بۆ بەکارخستنی ولەبەرێکهێنانی یەکەمین وەزارەت بۆ هەرێمی کوردستانی عێراق دوای ئەو تاقیکردنەوە دیموکراتییەی گەلی کوردستانی عێراق سەرکەوتووانە سازی داو لە دایکبوونی ئەنجوومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق لەگەرمەی کارەسات وگۆرانکاریدا ولەبەر دامەزراندنی وەزارەتێک بەناوی وەزارەتی دارایی وئابووری یەوە، ئەم یاسایە دەرکرا.